

ANTWOORD

VAN GEDEPUTEERDE STATEN

OP VRAGEN VAN

R. Klumpes (GroenLinks), B.K. Potjer (GroenLinks) en A. van Hunnik (GroenLinks)

(d.d. 23 augustus 2018)

Nummer

3434

Onderwerp

Waterbesparing/Wateropslag

Aan de leden van Provinciale Staten

Toelichting vragenstellers

Deze zomer is één van de droogste ooit in Nederland. Klimaatexperts verwachten dat deze omstandigheden veel vaker voor gaan komen, afgewisseld met juist extremere neerslag op andere momenten. Dit betekent dat waterbesparing- en opvang een steeds grotere noodzaak kent.

1. *Bent u het met GroenLinks eens, dat in Zuid-Holland door de huidige klimaatverstoring steeds meer extremere weersomstandigheden kunnen voorkomen in de vorm van periodes van grote droogte afgewisseld met heel korte, maar heftige regenbuien, waarbij het water nauwelijks kan worden afgevoerd.
Zo nee: waarom niet?*

Antwoord:

In de GS-brief over het Programma Adaptieve Delta (PZH-2017-613911196 dd. 22 nov 2017) is aangegeven dat weersituaties die we nu nog als extreem beschouwen, zich de komende decennia vaker, heviger en langer zullen voordoen dan enkele jaren geleden werd verwacht. Extreme weersituaties die nu nog als incidenteel worden beschouwd, zullen regelmaat worden.

2. *Bent u het met GroenLinks eens, dat deze perioden van grote droogte en overvloedige regenval in een heel korte periode een nadelig effect hebben op de landbouw, infrastructuur, binnenvaart en de toestand van de dijken?
Zo nee: waarom niet?*

Antwoord

Zoals in bovengenoemde GS-brief aangegeven, kunnen extreme weersomstandigheden impact hebben op verschillende functies. De schadelast als gevolg van extreme weersituaties neemt toe¹.

¹ Zie rapport van het Verbond van Verzekeraars: <https://www.verzekeraars.nl/media/3643/hoofd-boven-water-verzekeren-van-schade-in-een-veranderend-klimaat.pdf>

3. *Kunt u toelichten of en welke maatregelen zijn genomen en/of worden genomen om de effecten van bovengenoemde weerfenomenen in te perken?*

Antwoord:

Zie antwoord op vraag 4.

4. *Welke mogelijkheden ziet u om beleid te initiëren c.q. voeren tegen uitdroging en hittestress? Kunt u daar voorbeelden van noemen? Gaarne uitgebreide toelichting.*

Antwoord:

In onze brief over het Programma Adaptieve Delta (zie antwoord op vraag 1) hebben wij onze aanpak beschreven om eind 2018 een provinciale adaptatiestrategie aan u te kunnen voorleggen, die voorziet in maatregelen die de impact van weersextremen (hitte, hoosbuien, droogte, overstromingsrisico's en bodemdaling) in Zuid-Holland kunnen beperken. Hiermee geven we tevens invulling aan de afspraken die de gezamenlijke overheden hierover hebben gemaakt in het kader van de nationale Adaptatiestrategie en het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie.

In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is afgesproken dat de overheden zgn. stresstesten uitvoeren om zicht te krijgen op welke opgaven versnelling behoeven. Momenteel voeren wij zo'n zgn. stresstest uit op een aantal relevante provinciale kerntaken om de impact van o.a. (extreme) hitte en droogte te analyseren op kwetsbaarheden, knelpunten en kansen. De onderwerpen waarop inmiddels al stresstesten worden uitgevoerd zijn:

- Bebouwde omgeving (klimaatatlas Zuid-Holland; nog in ontwikkeling)
- Provinciale infrastructuur (inmiddels afgerond en op 12 juli jl. aan u toegezonden);
- Natuur- en groen in Zuid-Holland
- Drinkwater

De bevindingen uit deze stresstesten vormen het startpunt voor eventuele beleidsaanpassingen, nieuw beleid of investerings-voorstellen. Waar mogelijk en nodig zal dat ook in ons omgevingsbeleid worden opgenomen. In de adaptatiestrategie die wij eind 2018 aan u zullen voorleggen, zullen wij concrete voorstellen doen.

Hitte(stress) en droogte krijgen in het Programma Adaptieve Delta nu al specifieke aandacht in relatie tot de grote verstedelijkingsopgave in Zuid-Holland. Juist binnenstedelijke verdichtingslocaties en groenvoorzieningen zijn kwetsbaar voor de effecten van hitte en droogte. Er zijn echter nog geen concrete bouwregels of – richtlijnen voorhanden die voorschrijven aan welke minimale eisen nieuwbouw moet voldoen om de kwetsbaarheid voor hittestress en droogte te verminderen. Om te voorkomen dat in de vele nieuwbouw die de komende jaren plaats gaat vinden, dit aspect (samen met de andere weersextremen) onvoldoende wordt meegenomen, zijn wij momenteel in gesprek met zowel publieke (gemeenten, waterschappen) als private partijen (bouwers, ontwikkelaars, investeerders en financiers) om voor de nieuwbouwlocaties in onze provincie tóch een hoger ambitieniveau te realiseren. Inzet is om gezamenlijk concrete ontwerpprincipes te ontwikkelen en toe te passen, en daarvoor ook gezamenlijk meetbare prestatienormen vast te leggen. Wij hopen hierover op het komende verstedelijkingscongres (4 oktober a.s.) een akkoord te kunnen tekenen met bovengenoemde partners als startmoment om hiermee

gezamenlijk aan de slag te gaan. Wij zullen u daarover te zijner tijd uiteraard nader informeren.

Ten aanzien van droogte en zoetwatervoorziening is ons beleid al vastgesteld in de Visie Ruimte en Mobiliteit: De provincie wil de bestaande aanvoermogelijkheden en het huidige niveau van zoetwatervoorziening behouden. De provincie zet enerzijds in op behoud en zo nodig verbetering van de aanvoer van zoet water uit de grote rivieren en anderzijds op effectief en zuinig gebruik binnen het regionale systeem. In beginsel worden geen nieuwe functies toegekend of uitbreidingen toegestaan waarbij de vraag naar zoet water toeneemt, tenzij deze functies in hun eigen zoet water voorzien. Wat betreft de gietwatervoorziening in de greenports heeft de provincie een voorkeur voor het zoeken naar duurzame oplossingen, zoals het sluiten van kringlopen en berging van hemelwater in de ondergrond, in plaats van het onttrekken en ontzilten van zout grondwater in combinatie met het lozen van brijn (zout afvalwater) in de ondergrond. Daarom heeft ondergrondse opslag van zoet water in het eerste watervoerend pakket in de greenports prioriteit boven andere gebruiksvormen in de ondergrond.

De provincie streeft naar een duurzame situatie, waarin ruimtegebruikers worden voorzien in hun behoefte aan zoetwater en kosten en baten van het waterbeheer in evenwicht zijn. Kosten en baten van het waterbeheer zijn dus expliciet mee te wegen in de ruimtelijke ordening. De provincie geeft samen met andere overheden duidelijkheid aan ruimtegebruikers over de beschikbaarheid van zoet water en verwachte veranderingen daarin. Hierdoor kunnen gebruikers, waaronder de intensieve teelten in de greenports, zelf anticiperen op veranderingen in de beschikbaarheid van zoet water. Ondergrondse wateropslag biedt hiervoor goede kansen. De provincie participeert daarom in onderzoek naar de mogelijkheden voor ondergrondse zoetwateropslag, zoals het onderzoeksprogramma COASTAR (Coastal Aquifer Storage and Recovery).

De provincie kan dat niet alleen. We werken in het Deltaprogramma Zoetwater samen met het rijk, waterschappen, gemeenten en kennisinstituten aan de beschikbaarheid van zoetwater. In het Deltaprogramma Zoetwater zijn maatregelen afgesproken om de aanvoer van zoet water klimaatbestendig te maken en om de vraag naar zoet water te beperken. Een voorbeeld daarvan is de uitbreiding van de Klimaatbestendige Wateraanvoer (KWA), die er ook in deze droge zomer voor heeft gezorgd dat grote knelpunten in midden-West-Nederland zijn uitgebleven. De maatregel wordt uitgevoerd door de hoogheemraadschappen van Rijnland en De Stichtse Rijnlanden, met financiering uit het nationale Deltafonds.

5. *Ten aanzien van waterbuffering: op welke manier wordt dit meegenomen in de plannen van de Provincie met betrekking tot Ruimtelijke Ordening/ Vergunningen/ Groen-Blauwe Schoolpleinen, etc. Graag een uitgebreid antwoord.*

Antwoord

De provincie werkt langs diverse lijnen aan versterking van het "bufferend vermogen" van het bodem- en watersysteem in de provincie.

In de ontwerpvisie rijke Groen-Blauwe Leefomgeving hebben wij de ambitie van de "groen-blauwe stad" geformuleerd. Deze houdt in dat wij samen met gemeenten een fijnmazig groenblauw recreatief netwerk willen realiseren van groenblauwe

schoolpleinen, groenblauwe daken, groenblauwe winkelcentra, groenblauwe bedrijfsterreinen en parken. Voor het ontwikkelen van een groenblauwe leefomgeving in en om de stad werken wij samen met de steden aan een groennorm. Daarnaast onderzoeken wij samen met onze partners de mogelijkheden om gezamenlijk gelden in te zetten voor groenblauwe ontwikkelingen. Het gaat om het samenbrengen van gelden uit verschillende sectoren, waarbij de opgave in een gebied centraal staat.

Een concreet voorbeeld daarvan is ons verzoek aan het Prins Bernhard Cultuurfonds om een themafonds groenblauwe schoolpleinen in te richten. Dit is onderdeel van de uitwerking van uw Motie 756 'Groenblauw schoolpleinen' dd 8 november 2017. Een van de doelen van de aanleg van groenblauwe schoolpleinen is bijdragen aan klimaatadaptatie door het tegengaan van hitte in de wijken en regenwater tijdelijk opvangen na een hoosbui. Wij willen samen met partners, zoals gemeenten en de waterschappen, stimuleren dat scholen hun pleinen vergroenen en maatregelen nemen voor wateropvang. Het verzoek aan het Prins Bernhard Cultuurfonds is op 11 september jl. door GS vastgesteld. Als het Prins Bernhard Cultuurfonds akkoord is met het voorstel zal de provincie een begrotingssubsidieplafond vaststellen en het Prins Bernhard Cultuurfonds een subsidieaanvraag doen bij de Provincie Zuid-Holland voor een bedrag van €500.000. We hebben het Prins Bernhard Cultuurfonds gevraagd om jaarlijks €50.000 bij te dragen. De intentie is om in een later stadium ook de waterschappen te betrekken bij dit fonds. Op deze manier ontstaat er een centraal punt voor de subsidieaanvragen voor groenblauwe schoolpleinen.

In het onderzoeksprogramma COASTAR is gezamenlijk technisch, bestuurlijk-juridisch en economisch onderzoek uitgevoerd door kennisinstituten, bedrijfsleven en overheden naar het grootschalig inzetten van ondergrondse waterberging ten behoeve van de gietwatervoorziening in de glastuinbouw. Voor de glastuinbouw richt COASTAR zich op de opslag en terugwinning van (regen)water in gebieden met brak grondwater. Op basis van de uitgevoerde onderzoeken is op 18 mei 2018 de Intentieverklaring COASTAR ondertekend. Met de Intentieverklaring committeren partijen zich om gezamenlijk een kennisprogramma COASTAR tot stand te brengen. Streven is om COASTAR-concepten verder uit te werken, in praktijkpilots te beproeven en als mogelijke maatregel mee te nemen in het volgende Deltaplan Zoetwater.

Ondergrondse waterbuffering kan ook in stedelijk gebied worden toegepast. In het project Urban Waterbuffer wordt het concept op twee locaties in Zuid-Holland onderzocht. Het gaat om de pilots Spartastadion in Rotterdam en een pilot in de Schilderswijk in Den Haag. In de pilot Spartastadion, gestart op 20 juni 2018, wordt regenwater geïnfiltreerd, waardoor dit in droge perioden weer kan worden benut voor besproeiing van het veld van Sparta en voor verkoeling van de wijk. In bovengenoemde Intentieverklaring COASTAR is opgenomen dat de gemeenten Rotterdam en Den Haag interesse hebben getoond om aan te sluiten bij het COASTAR kennisprogramma.

In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is opgenomen dat gemeenten en provincies verkennen of aanpassing van (lokale) regelgeving gewenst is. Tevens is afgesproken dat Rijk, Provincies en gemeenten ruimtelijke adaptatie, waaronder waterbuffering, borgen in de nieuwe Omgevingsvisies (zie ook het antwoord op vraag 6).

6. *Hoe wordt met water gerelateerde problematiek omgegaan in de uitwerking van de omgevingswet?*

Antwoord:

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is door de minister uitgesteld tot 1 januari 2021. Provincie Zuid-Holland werkt op dit moment aan de invulling van het Omgevingsbeleid. Dat gebeurt in eerste instantie op basis van de huidige regelgeving en (grotendeels) beleidsneutraal, wat wil zeggen dat het bestaande beleid zoveel mogelijk wordt gecontinueerd. Ook het waterbeleid wordt in eerste instantie beleidsneutraal overgenomen uit de vigerende Visie Ruimte en Mobiliteit en de waterverordening.

Onder vraag 4 hebben wij uiteengezet hoe de uitkomsten van onder andere de 'klimaatstresstesten' kunnen leiden tot nieuw beleid of beleidsaanpassingen. Als dat het geval is, zullen wij dat eind 2018 in onze adaptatiestrategie aangeven. In dat geval is klimaatadaptatie een van de 'beleidsrijke' onderwerpen.

7. *Landelijk bestaat er op dit moment de 'Watertoets'. Hoe komt deze terug in de omgevingswet?*

Antwoord:

In de Omgevingswet zelf komt de watertoets niet terug, maar in het daaraan gekoppelde Besluit Kwaliteit Leefomgeving (concept dd. juni 2017) staat een artikel 5.37 met de strekking: "In een omgevingsplan (dat komt in de plaats van wat nu een bestemmingsplan is) wordt rekening gehouden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen. Daarbij worden, voor een duiding van die gevolgen, de opvattingen van het bestuursorgaan dat is belast met het beheer van die watersystemen betrokken." Het besluit is nog niet vastgesteld.

8. *Bent u met betrekking tot al deze onderwerpen al in contact met het bedrijfsleven en/of gemeenten?*

Zo ja: welke concrete plannen/ resultaten heeft dat opgeleverd?

Zo nee: bent u van plan dat wel te gaan doen?

Antwoord:

Ja, wij werken intensief samen met een breed palet aan publieke en private partijen waaronder gemeenten, waterschappen en bedrijven, zie ook de antwoorden op vraag 4 en 5. Enkele concrete plannen / resultaten:

- Afgelopen mei is in samenwerking met de waterschappen een online klimaatatlas gelanceerd als startpunt voor gemeentelijke klimaat-stresstesten en risicodialogen; Deze atlas wordt nog steeds doorontwikkeld en aangevuld (www.klimaatatlas.zuid-holland.net)
- Gezamenlijke publiek-private afspraken over het klimaatadaptief realiseren van nieuwbouw zijn in voorbereiding. Provincie, gemeenten, waterschappen, bouwbedrijven, projectontwikkelaars en financiers in Zuid-Holland verbinden zich aan het klimaatadaptief bouwen op basis van gezamenlijke gehanteerde principes, prestatiegericht ontwerp- en bouweisen, methodiek van technische doorrekening, en werkwijzen rondom aanbesteding en financiering van klimaatadaptatieve maatregelen (ondertekening naar verwachting op 4 oktober a.s. zie ook vraag 4).

- In samenwerking met onder andere VP-Delta ophalen van innovatieve oplossingen door middel van een Challenge Klimaatadaptatie op het Festival van de Toekomst (uitvoering motie 753)
- afspraken met Stichting Belangenbehartiging Greenport Boskoop over het stimuleren van waterbesparende maatregelen in de greenport Boskoop.
- Intentieovereenkomst COASTAR: zoals aangegeven bij vraag 5 is het COASTAR-concept ontwikkeld door samenwerking met kennisinstituten, bedrijfsleven, waterschappen en gemeenten. Met de ondertekening van de Intentieverklaring wordt deze samenwerking gecontinueerd.
- De provincie heeft samen met andere overheden, het Havenbedrijf Rotterdam, de DCMR en het havenbedrijfsleven in een pilot waterveiligheid Botlek onderzocht wat de gevolgen van klimaatverandering en zeespiegelstijging kunnen zijn voor het buitendijks havengebied. Als onderdeel van het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden worden ook de kwetsbaarheid van andere delen van de haven onderzocht en wordt gekeken hoe de gevolgen van een overstroming beperkt kunnen worden.

Ten aanzien van waterbesparing kan de Provincie ook het goede voorbeeld geven. Natuurlijk is waterbesparing ook een goede manier om kosten terug te brengen. Gelukkig zijn er verschillende maatregelen denkbaar om daaraan te werken.

9. *Welke maatregelen neemt de Provincie op dit moment om water te besparen dan wel op te slaan ten aanzien van eigen en aanverwant vastgoed?*

Antwoord

Een waterbesparende maatregel die al genomen is betreft het sanitair in het provinciehuis: dat is voorzien van sensorcransen en van toiletspoelers met een dubbele toets. In gebouw C zijn waterloze urinoirs geïnstalleerd. Een maatregel die in voorbereiding is betreft de waterbakken op het binnenplein. Hier staat sinds dit jaar geen water meer in ter voorbereiding op vergroening van deze bakken.

Bij de renovatie van gebouw C wordt verduurzaming nagestreefd. Waterbesparing is daarvan een onderdeel en daarom zijn waterbesparende maatregelen onderdeel van de plannen voor de renovatie. Een grote waterbesparing kan bereikt worden door de bestaande koeltorens, die koelen door middel van verdamping van water, te vervangen door droge koelers. Een andere maatregel betreft het opvangen en hergebruiken van regenwater voor het doorspoelen van toiletten en bewatering van planten/bomen. Besluitvorming over het krediet voor de renovatie is op 17 oktober aanstaande geagendeerd in PS.

Den Haag, 18 september 2018

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, voorzitter,

drs. H.M.M. Koek

drs. J. Smit